

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1905. Andra Kammaren. N:o 18.

Fredagen den 3 mars.

Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 24 nästlidne februari.

§ 2.

Herr talmannen yttrade: Mina herrar! Från Hans Maj:t Konungen har jag fått mottaga ett nådigt meddelande, hvars glädjande innehåll jag ber att få delgifva kammaren. Meddelandet är af följande lydelse:

Herr talman!

Det är mig en verklig glädje meddela Eder, att min högt älskade Sonson H. K. H. Prins Gustaf Adolph, Hertig af Skåne, i dessa dagar, med mitt samtycke, ingått trolofning med H. K. H. Prinsessan Margaretha af Stor-Britannien, H. K. H:s Hertigen af Connaught dotter.

Öfvertygad om att Sveriges folk med lifligt deltagande skall mottaga underrättelsen om denna förbindelse, beder jag Eder bringa densamma till Andra Kammarens kännedom.

Eder välbevågne:

OSCAR.

Stockholm den 2 mars 1905.

Härefter begärdes ordet af

Herr vice talmannen: Då kammaren fått emottaga Hans Maj:t Konungens nådiga meddelande om Hans Kungl. Höghet Prins Gustaf Adolfs, Hertig af Skåne, trolofning med Hennes Kungl. Höghet Prinsessan Margareta af Storbritannien, Hans Kungl. Höghets Hertigen af Connaught dotter, så är jag öfvertygad, att jag uttrycker en gemensam känsla hos kammarens ledamöter vid underrättelsen om denna glädjande tilldragelse, då jag hemställer, att kammaren behagade besluta

att åt talmannen uppdraga att å kammarens vägnar till deras Majestäter Konungen och Drottningen. Deras Kungl. Högheter Kronprinsen och Kronprinsessan samt de Höga Trolofvade framföra kammarens vördnadsfulla och uppriktiga lyckönskan.

Andra Kammarens Prot. 1905. N:o 18.

Herr Hedin; Herr talman! Jag skall tillåta mig att anmärka, att enligt den klara ordalydelsen af 51 § riksdagsordningen detta ärende icke är föremål för talmannens föredragning i kammaren, hvaremot ingenting vore att erinra däremot att, sedan kammaren afslutat sina öfriga förhandlingar enligt föredragningslistan, kammarens ledamöter blefve i tillfälle att företaga detta. Vederbörande hafva ju onödigtvis själfva fritt valt en form, som nu ej medgifver annat lagligt förfarande.

Jag har så många gånger erinrat om grundlagens tydliga ordalydelse i andra fall och yrkat på att den skall iakttagas äfven i sådana fall, där många tilltrott sig att hysa den meningen, att det stränga iakttagandet är olämpligt och att en bestämmelse helst borde hafva en annan lydelse, så att jag skulle handlat oriktigt, om jag nu förteगत den mening jag har och hvilken ingen lärar bestrida, nämligen att det är korrekt hvad jag nyss yttrat rörande 51 § riksdagsordningen.

Herr Branting: På samma gång jag till fullo instämmer i hvad herr Hedin här yttrat, ber jag att få uttala endast det, att jag finner det skulle vara önskvärdt, om ceremonier af denna art för framtiden förlades till kammarens enskilda förhandlingar vid sidan af protokollet.

Den af herr vice talmannen gjorda hemställan blef häruppå af kammaren bifallen.

§ 3.

Efter föredragning af statsutskottets memorial n:o 20, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om Kungl. Maj:ts framställning om anslag till fortsättning af statsbanan från Göteborg till Skee, blef den i memorialet föreslagna voteringspropositionen af kammaren godkänd.

§ 4.

Vidare föredrogos, men bordlades åter bankoutskottets utlåtande n:o 7 och memorial n:o 8 samt lagutskottets utlåtande n:o 22.

§ 5.

Anmälades och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelser:

n:o 12, till fullmäktige i riksgäldskontoret, i anledning af verkställd granskning af riksgäldskontorets förvaltning; och

n:o 13, till Konungen, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående beviljande af vissa förmåner för enskilda järnvägsanläggningar.

Vidare anmälades och godkändes bevillningsutskottet förslag till.

Riksdagens skrifvelse, n:o 16, till Konungen, angående ändring i gällande tullsats å smärgelduk m. m.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag.

§ 7.

Till bordläggning anmäldes

sammansatta stats- och bankoutsrottets utlåtande n:o 2, i anledning af väckt motion om visst tillägg till förordningen angående en postsparbank för riket;

bevillningsutskottets memorial:

n:o 13, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 10 i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förbud mot permanenta utskänkningsrättigheters utöfvande å kronans mark eller å väg, gata eller annan allmän plats; och

n:o 14, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande viss del af punkten 3:o) af bevillningsutskottets betänkande n:o 11 angående vissa delar af tullbevillningen;

lagutskottets utlåtanden:

n:o 23, i anledning af väckt motion angående tillsättande af en för Sverige, Norge och Danmark gemensam sjölagskommitté; och

n:o 24, i anledning af väckt motion rörande ändring i lagen angående tillsättning af prästerliga tjänster, i syfte att de konsistoriella pastoraten må blifva likställda med de regala i afseende å kallande af fjärde profpredikant;

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 3, med anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående undervisning i hälsolära vid rikets läro- och utbildningsanstalter; samt

Andra Kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 4, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående utredning i fråga om det nuvarande kyrkliga tillståndet inom landet.

§ 8.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>D. Persson</i> i Tällberg	under 2 dagar fr. o. m. den 6 mars,
„ <i>K. L. J. Larsson</i> i Bondarfve	„ 8 „ „ 4 „
„ <i>A. P. Gustafsson</i> i Sjögesta	„ 5 „ „ 6 „
„ <i>H. E. Collvin</i>	„ 5 „ „ 6 „
„ <i>J. Andersson</i> i Öhrstorp	„ 14 „ „ 6 „
„ <i>K. G. Karlsson</i> i Göteborg	under den 4 mars,
„ <i>R. E. L. Darin</i>	„ 3 dagar fr. o. m. den 4 mars,
„ <i>A. Petersson</i> i Påboda	„ 8 „ „ 6 „ och
„ <i>O. A. Brodin</i>	„ 4 „ „ 6 „

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 2,48 e. m.

In fidem
Herman Palmgren.

Lördagen den 4 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

Justerades de vid kammarens sammanträde den 25 nästlidne februari förda protokollen.

§ 2.

Herr statsrådet m. m. *H. G. Westring* aflämnade Kungl. Maj:ts propositioner till Riksdagen:

angående beredande af pension å allmänna indragningsstaten åt fanjunkaren *L. J. Gester*;
angående disposition af Västernorrlands regementes förra mötesplats Sångamo;
angående anskaffning af åtskilliga persedlar, tillhörande den personliga fältutrustningen;
angående inlösen af åtskilliga officers- och underofficerskårer tillhöriga byggnader å mötesplatser m. m.; och
angående upplåtelse till Örebro stad af mark för utvidgning af högre allmänna läroverkets i Örebro gårdstomt.

Dessa propositioner blefvo på begäran bordlagda.

§ 3.

Enligt förut fattadt beslut företogos nu val af dels tjugufyra valmän för utseende af Riksdagens justitieombudsmans efterträdare, dels ock sex suppleanter för dessa valmän; och utsågos därvid till:

valmän:

herr <i>C. J. Berggren</i>	med 175 röster,
» <i>B. Dahlgren</i>	» 175 » ,
» <i>O. G. Eklund</i>	» 175 » ,
» <i>L. Eriksson</i> i Bäck	» 175 » ,
» <i>C. R. Höök</i>	» 175 » ,
» <i>C. J. Jakobson</i>	» 175 » ,

herr <i>L. J. Jansson</i> i Djursåtra	med 175 röster,
» <i>J. M. Johansson</i> i Mellbyn	» 175 » ,
» <i>C. J. Jonsson</i> i Skog	» 175 » ,
» <i>J. A. Jonsson</i> i Hökhult	» 175 » ,
» <i>P. Nilsson</i> i Bonarp	» 175 » ,
» <i>J. Nydal</i>	» 175 » ,
» <i>A. Olsson</i> i Mårdäng	» 175 » ,
» <i>C. Olsson</i> i Viken	» 175 » ,
» <i>H. F. A. E. Pantzarhielm</i>	» 175 » ,
» <i>J. P. Persson</i> i Hult	» 175 » ,
» <i>S. M. Petersson</i> i Snällebo	» 175 » ,
» <i>C. H. Setterberg</i>	» 175 » ,
» <i>A. Thylander</i>	» 175 » ,
» <i>P. Zimdahl</i>	» 175 » ,
» <i>H. G. P. Öhngren</i>	» 175 » ,
» <i>H. Hedlund</i>	» 174 » ,
» <i>K. A. Staaff</i>	» 174 » och
» <i>S. T. Palme</i>	» 170 » .

Närmast i röstetal kom herr *R. Ekholm* med 4 röster.

suppleanter:

herr <i>J. Forssell</i>	med 143 röster,
» <i>C. P. Jansson</i> i Edsbäcken	» 143 » ,
» <i>K. L. Johansson</i> i Stora Mellby	» 142 » ,
» <i>R. Ekholm</i>	» 142 » ,
» <i>C. F. K. Källander</i>	» 141 » och
» <i>A. C. Gunnarsson</i>	» 140 » .

Närmast i röstetal kommo herrar *A. Hedén*, *J. A. Sjö* och *P. Svensson* i Bondön, en hvar med 3 röster.

Ordningen mellan de suppleanter, som erhållit lika antal röster, bestämdes, sådan den finnes här ofvan angifven, genom lotning.

§ 4.

Justerades protokollsutdrag angående de i nästföregående paragraf omförmälda valen.

§ 5.

Föredrogs, men bordlades åter sammansatta stats- och bankoutskottets utlåtande n:o 2.

§ 6.

Härefter föredrogs och lades till handlingarna bevillningsutskottets memorial n:o 13, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande n:o 10 i anledning af väckt motion

om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående förbud mot permanenta utskänkningsrättigheters utöfvande å kronans mark eller å väg, gata eller annan allmän plats.

§ 7.

Efter föredragning häruppå af bevillningsutskottets memorial n:o 14, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut rörande viss del af punkten 3:o) af bevillningsutskottets betänkande n:o 11 angående vissa delar af tullbevillningen, blef den i memorialet föreslagna vote-ringspropositionen af kammaren godkänd.

§ 8.

Vidare föredrogos, men blefvo åter lagda på bordet lagutskottets utlåtanden n:is 23 och 24, Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 3 samt Andra Kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande n:o 4.

§ 9.

Andra Kammarens tillfälliga utskotts härefter föredragna utlåtande, n:o 2, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående vidtagande af åtgärder för inskränkning af uppläsandet af kungörelser i kyrkorna, blef af kammaren godkänt; och skulle jämlikt 63 § 3 mom. riksdagsordningen detta beslut genom utdrag af protokollet delgifvas Första Kammaren.

§ 10.

Ang. inrättande af afdelningskontor af riksbanken.

Till afgörande förelåg bankoutskottets utlåtande n:r 7, i anledning af gjorda framställningar om inrättande af riksbankens afdelningskontor i Sundsvall och Eskilstuna.

Punkten 1.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 2, i fråga om inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i Eskilstuna.

I en inom Andra Kammaren väckt och till utskottets behandling hänvisad motion, n:o 82, hade herr *C. G. Österberg*, med hvilken herr *W. Johansson* i Öija instämt, föreslagit inrättande af ett riksbankens afdelningskontor i Eskilstuna.

Utskottet hemställde emellertid, att förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Sedan utskottets hemställan blifvit uppläst, begärdes ordet af motionären

Herr Österberg, som yttrade: Jag skall naturligtvis icke taga kammarens tid i anspråk för att på något sätt söka öfvertyga kammaren om nödvändigheten af inrättandet af ett riksbankens afdelningskontor i Eskilstuna och för att på grund däraf yrka bifall till min motion. Det finner jag synnerligen resultatöst för närvarande, ehuru jag därmed naturligtvis icke vill hafva erkänt, att ej ett afdelningskontors inrättande i denna stad skulle vara af behovet påkalladt.

Ang. inrättande af afdelningskontor af riksbanken.
(Forts.)

Däremot har jag funnit mig föranlåten att begära ordet för att fästa kammarens uppmärksamhet vid ett par punkter i bankoutskottets utlåtande, som jag tror tåla vid en något närmare granskning. Jag skall be herrarne observera hvad som står på sidan 2 i betänkandet i slutet af tredje stycket, där bankofullmäktige uttala följande: »Riksbankens verksamhet i och för sig fordrar visserligen icke för närvarande med nödvändighet, att nya afdelningskontor öppnas, sedan i hvarje län utom Stockholms dylika kontor blifvit inrättade», etc. Detta uttalande kan man väl icke förstå på annat sätt, än att fullmäktige syuas hysa den meningen, att det i och för sig kan vara likgiltigt, huruvida man gör något vidare för inrättandet af afdelningskontor på andra platser än i länens residensstäder, d. v. s. att bankofullmäktige för sin del tycka, att det kan vara bra som det är. Detta är dock en åsikt, som jag ej tror står i full harmoni med den mening, som gjort sig gällande under årens lopp inom denna kammare, då denna kammare kämpat för att riksbanken ensam skulle öfvertaga sedelutgifningen. Det låg väl icke enbart *det* i denna tanke, att Andra Kammaren ansåg det vara rättvist, att staten ensam skulle vara sedelutgifvande, utan man menade väl något djupare och mera.

Ser man saken från den sidan och fasthåller vid detta resonemang, synes det mig själfklart, att riksbankens verksamhet fordrar att man söker göra *allt* hvad man kan för att häfda den sats, som den senare delen i detta stycke pekar på, nämligen »att det torde för affärlifvet inom landet få anses fördelaktigt, om riksbankens verksamhet utsträcker till vissa mera betydande städer». Detta bör, tror jag, vara den ledande grundsatsen, då det gäller bedömandet af riksbankens verksamhet. Jag tror äfven, att det varit Andra Kammarens uppfattning under kampen för riksbankens erkännande som den dominerande institutionen i affärlifvet, att den skulle vara någonting annat än enbart en sedelutgifvande bank och att icke all öfrig affärsverksamhet skulle öfverlätas åt den enskilda företagsamheten. Man har också erkänt, att riksbankens afdelningskontor på de platser, där sådana funnits, utöfvat ett synnerligen godt inflytande på den allmänna affärsverksamheten i orten och bidragit att, i någon mån åtminstone, hålla räntesatserna nere så lågt som möjligt. Och det är ju naturligt -- efter hvad jag kan förstå -- att det framför allt bör ligga i statens intresse att se till, att man får en så sund bankverksamhet i landet som möjligt. Jag har icke med detta velat säga, att denna verksamhet för närvarande är osund, utan med en sund bankverksamhet menar jag, att det finnes en verkligt god reglerande

Ang. inrättande af afdelningskontor af riksbanken.
(Forts.)

faktor på bankverksamheten, så att bankröntorna icke kunna godtyckligt växa, utan att det finnes en dämpare härvidlag.

Det är att märka, att allmänheten, icke blott industriidkarne, utan äfven jordbrukarne och alla andra, som hafva verksamhet och behöfva låna penningar, får en direkt nytta af att räntesatserna på det sättet hållas nere vid det lägsta möjliga beloppet.

Om man således fasthåller vid den nyss anförda grundsatsen rörande riksbankens verksamhet, är det alldeles påtagligt, att man också bör sträfva efter att fortast möjligt utsträcka riksbankens afdelningskontor till andra platser än enbart residensstäderna i de olika länen. Denna grundsats ha också bankofullmäktige erkänt, då de nu förordat inrättandet af ett nytt riksbankens afdelningskontor i Sundsvall. Huruvida detta är det allra lyckligaste greppet, att till Sundsvall i första rummet förlägga ett riksbankens afdelningskontor, vill jag icke inlåta mig på. Man har visserligen här visat, att afdelningskontoret i Hernösand har en utomordentligt stor verksamhet, som äfven omfattar landskapet Medelpad, och man har åberopat detta som skäl för inrättandet af ett riksbankens afdelningskontor i Sundsvall. Men det är tänkbart, att verksamheten i dessa trakter, där skogsindustri nu drifves med en utomordentlig kraft, så småningom skall aftaga, i den mån som man lyckas göra slut på Sveriges skogar däruppe, och det skulle enligt mitt förmenande vara betydligt fördelaktigare, därest man toge fasta på den tanken, att man bör hjälpa den industriella verksamheten i sådana trakter, där man kan påräkna, att denna verksamhet icke är tillfällig, utan kommer att pågå under längre tid framåt, d. v. s. i trakter, där man förädlar de svenska råvarorna och sedan för dessa ut i marknaden antingen inom landet eller utomlands. Detta är någonting, som förtjänar att mera beaktas, och det är detta, som utgjort grundmotivet till min motion, såsom äfven herrarne vid läsningen af densamma kunna finna.

Men fränsedt allt detta, synes det mig dock, som om man med ännu större uppmärksamhet bör fästa sig vid hvad utskottet uttalar nederst på sid. 6. Jag anser det vore betänkligt, om Andra Kamraren skulle skrifva under detta utskottets uttalande. Utskottet säger nämligen där: »Äfven om Riksdagen, genom att nu bifalla förslaget om upprättande af ett nytt afdelningskontor af riksbanken, går öfver den hittills iakttagna begränsningen af riksbankskontorens antal till blott ett i hvarje län utom Stockholms, synes det utskottet, att den sålunda inslagna vägen bör fortsättas endast med synnerlig varsamhet. När härvid icke finnes någon på förhand gifven norm att följa, är det sannolikt, att anspråk på afdelningskontor af riksbanken skola framkomma från skilda orter, där aflärsverksamheten nått en större utveckling. Det torde därför vara nödvändigt att med största noggrannhet pröfva dessa anspråk och tillse, att riksbankens verksamhet på detta sätt utvidgas endast i den mån sådant är påkalladt af verkligt behof samt kan anses vara till afsevärdt gagn för vederbörande ort och förenligt med ändamålet för riksbankens rörelse utan att samtidigt och för framtiden medföra alltför betungande ökning af riksbankens förvaltningsutgifter».

Hela detta resonemang förefaller mig vara af den beskaffenhet, att, därest Riksdagen godkänner detsamma, den gifver på hand att försvåra möjligheten att inrätta riksbanksafdelningskontor på andra platser, än där sådana för närvarande finnas. Jag tror, att ett så starkt pointerande af att man bör hafva absolut garanti för att ett riksbanksafdelningskontor skall lämna öfverskott — man kanske till och med skulle vilja fixera en minimalvinst — innan man vågar besluta sig för dess upprättande å plats, där större affärsverksamhet råder, skulle vara synnerligen farligt. Det är enligt min mening alldeles påtagligt, att inrättandet af riksbanksafdelningskontor å sådana platser komme att bära sig och äfven tillföra riksbanken en icke obetydlig vinst. Af den framlagda berättelsen öfver riksbankens verksamhet föregående år framgår, att riksbankskontor å ganska obetydliga platser, där det icke med skäl kan sägas, att någon synnerligt stor affärsverksamhet råder, lämnat en visserligen icke stor vinst, men dock en vinst. Då så är förhållandet, kan man med större skäl förutsätta, att riksbanksafdelningskontor på de här uppräknade orterna, nämligen Helsingborg, Norrköping, Eskilstuna, Sundsvall och Borås skola komma att lämna vinst. Jag är för min del alldeles öfvertygad om, att på alla dessa platser skulle riksbanksafdelningskontor komma att bära sig och komma att bära sig utmärkt. Hvarför skulle då icke riksbanksafdelningskontor inrättas på sådana affärsplatser, där de först och främst skulle i ganska stor mån komma att gagna den allmänna affärsverksamheten och dessutom komma att tillföra statskassan en icke obetydlig vinst. Herrarne ha nog lagt märke till de enskilda bankernas i dagarna offentliggjorda redogörelser för sina behållningar. Af dessa framgår, att denna affärsrörelse är en utomordentligt god, ja, en riklig inkomstkälla för vederbörande aktieägare. Man kan då ifrågasätta, huruvida det icke skulle kunna vara en lika god och förnuftig åtgärd från statens sida att utplantera riksbanksafdelningskontor på platser, där man kunde påräkna, att dessa under alla förhållanden skulle komma att bära sig. Därmed skadar man enligt min mening icke den *enskilåa* bankverksamheten. Man tvärtom hjälper densamma i vissa fall, och på samma gång tillmötesgår man allmänhetens kraf på lägre räntesatser.

Dessutom är det min bestämda öfvertygelse — att döma af hvad som här i Riksdagen under årens lopp yttrats rörande bankverksamhet i allmänhet —, att man hyser den mening, att riksbanken så småningom skall utveckla sig till att blifva något annat än de enskilda bankernas förläggare, att riksbanken skall i större utsträckning än hittills kunna bisträcka de grenar af den nationella verksamheten, som höra under rubriken jordbruksnäringen. Det är ett obestridligt faktum, att jordbruksnäringen för närvarande här i landet lider under svårt ekonomiskt betryck. Undersöker man orsaken till detta förhållande, skall man finna, att den icke så litet beror därpå, att landtmännen låna sina penningar alltför dyrt. Om staten noggrannare än nu besktade denna sida af saken och sin plikt likmätigt vidtog åtgärder i syfte att tillföra jordbruksnäringen billigare kapital, då skulle denna näring säkert kunna existera under gynnsammare förhållanden än nu är fallet.

Ang. inrättande af afdelningskontor af riksbanken.
(Forts.)

Ang. invrät-
tande af
afdelnings-
kontor af
riksbanken.
(Forts.)

Med hvad jag nu sagt tror jag mig hafva påvisat, att det föreligger en fara i att godkänna bankoutskottets motivering i det stycke jag uppläste. Jag skall därför, herr talman, taga mig friheten att yrka, det denna passus i utskottets betänkande måtte af kammaren ogillas.

Herr Biesèrt: Herr talman, mina herrar! Jag kan icke underlåta att något bemöta hvad herr Österberg nyss har sagt.

Till en början fäste han uppmärksamheten på hvad bankofullmäktige förra året anförde, och hvilket finnes relateradt på sid. 2 i föreliggande betänkande. Där yttra fullmäktige bland annat: »Riksbankens verksamhet i och för sig fordrar visserligen icke för närvarande med nödvändighet, att nya afdelningskontor öppnas». Detta uttalande fäste sig herr Österberg särskildt vid, såsom varande uttryck för en mening, som han icke kunde gilla. Jag ber att få fästa uppmärksamheten därpå, att, då herr Österberg talade om den saken, han alldeles uteslöt orden »för närvarande». Bankofullmäktiges åsikt i fjol var den, som finnes uttryckt i denna mening. Men bankofullmäktige ha redan i år funnit, att ett nytt afdelningskontor borde inrättas. Således kan jag nu icke finna anledning att klandra detta uttryck, som bankofullmäktige hade i fjol. Redan i orden »för närvarande» torde ligga en vederläggning af hvad herr Österberg i denna del anförde.

Vidare klandrade herr Österberg utskottets motivering, då han sade, att utskottet allt för skarpt framhållit, att man borde gå »varsam» till väga vid inrättandet af nya afdelningskontor. Måhända denna skiljaktighet i uppfattning mellan herr Österberg och utskottet i hvad till riksbankens rörelse hörer har gjort, att han ansåg, att utskottet här har motiverat sitt beslut oriktigt. Jag har anledning tro, att så är förhållandet, på grund däraf att han talade om att han hade förhoppning, att riksbanken skulle utveckla sig till att blifva något annat än en förläggare åt de öfriga bankerna, och att riksbanken skulle utveckla sig därhän, att den i större och större utsträckning skulle, så att säga, *direkt* förlägga den lånebehöfvande allmänheten, särskildt jordbrukarne. Jag tror, att man med mycken försiktighet får slå in på den vägen. Jag skulle nästan vilja säga, att man bör akta sig för att slå in på en sådan väg, som herr Österbergs satte i sikte. Riksbankens ändamål är enligt mitt förmenande icke att direkt förlägga den lånesökande allmänheten, utan *dess förnämsta uppgift är att reglera och ordna landets penningväsen. Denna uppgift är, tror jag, så stor, att man icke bör hänga på riksbanken i alltför stor utsträckning några andra göromål.* Skulle riksbankens verksamhet utveckla sig i den riktning, som herr Österberg syntes vilja förorda, kunde man ju befara, att riksbankens fonder och kapital i alltför stor utsträckning bundes på ett sådant sätt, att i kritiska tider riksbankens ändamål såsom en institution, som reglerar och sköter landets penningväsen, vore förfelad. Jag vill äfven fästa uppmärksamheten därpå, att i andra länder har man satt såsom mål för en centralbanks verksamhet, att de papper, de lånehandlingar, som en sådan bank rör sig med, skola vara af den beskaffenhet, att de, så att säga, af sig

själfva inom kort tid, utan någon direkt åtgärd från bankens sida, komma tillbaka till banken. Om riksbanken utsträckte sin verksamhet, på sätt herr Österberg föreslagit, skulle, särskildt med hänsyn till jordbrukets behof, följden blifva den, att riksbanken finge en massa fordringar på längre tider, finge en massa papper, som hade mer eller mindre karaktären af våra nuvarande afbetalningslån. Jag vill i detta sammanhang fästa uppmärksamheten på den ändring i riksbankens bokföring, som för icke så lång tid sedan vidtogs i ändamål att från riksbankens hufvudbokföring helt och hållet afskilja afbetalningslånerörelsen, för hvilken lånerörelse en särskild fond på tolf och en half miljoner kronor finnes upplagd. Hvad var orsaken till denna ändring? Jo, just den, att, ehuru man ansåg och med rätta ansåg denna lånefond, strängt taget, icke höra till riksbankens verksamhet, man icke ändock ville, på grund af förhållandena här i landet, helt och hållet indraga en sådan riksbankens verksamhet.

Ang. inrättande af afdelningskontor af riksbanken.
(Forts.)

För öfrigt ber jag att få säga, att, då jag har sådana åsikter, jag icke kan finna det olämpligt, att utskottet manat till »synnerlig verksamhet» i fråga om inrättandet af nya afdelningskontor, i synnerhet som utskottet här tillfogat orden »endast i den mån sådant är påkalladt af verkligt behof samt kan anses vara till afsevärdt gagn för vederbörande ort och förenligt med ändamålet för riksbankens rörelse utan att samtidigt och för framtiden medföra alltför betungande ökning af riksbankens förvaltningsutgifter». Herr Österberg såg i dessa ord en tendens hos bankutskottet att icke vilja vara med om upprättandet af riksbanksafdelningskontor på andra orter, än där ett verkligt behof i det hänseendet gör sig gällande. Ja, detta beror helt och hållet på hvad man menar med »verkligt behof» härvidlag. Enligt bankofullmäktiges och bankutskottets åsikt menas därmed, att rörelsen på vederbörande ort tagit en sådan omfattning, att det såväl med hänsyn till denna rörelse som ur riksbankens synpunkt är ändamålsenligt att där inrätta ett afdelningskontor. Herr Österberg åter tycktes förmena, att riksbanken borde utsträcka sin verksamhet äfven till sådana orter, om hvilka man skulle kunna ha förhoppning, att i framtiden en starkare affärsverksamhet där skulle kunna uppstå. Han tycktes vilja tro, att riksbanken borde begagnas såsom ett slags häfstång för skapandet af rörelse och ekonomisk uppblomstring på platser, där någon sådan nu icke finnes. Herrarne kunna emellertid förstå, att med de åsikter i denna fråga, som jag nu här uttalat, finner jag en sådan uppfattning helt och hållet stridande emot en riksbanksrörelsens natur.

Herr talman, jag skall tillåta mig att på grund af hvad jag nu anfört yrka bifall till utskottets hemställan i dess helhet.

Häruti instämde herr *Mallmin*.

Herr Österberg: Gentemot herr Biesert ber jag blott att få säga det, att han tyckes ha fullständigt missuppfattat mig därutinnan, att han trodde, att jag i mitt anförande sagt, att riksbankens afdelningskontor rent af skulle utgöra en »häfstång» för affärsverksamhetens höjande å platser, där en lifligare sådan kunde vara att på-

Ang. inrättande af afdelningskontor af riksbanken.
(Forts.)

räkna. Tvärtom framhöll jag, att i fråga om sådana orter, där man kunde konstatera, att en liflig affärsverksamhet redan rådde, kunde man förutse, att riksbanken icke skulle förlora, utan i stället vinna på inrättandet af afdelningskontor därstädes, och jag uttalade såsom min uppfattning, att det för riksbankens verksamhet vore både ändamålsenligt och nyttigt, att dylika riksbankskontor komme till stånd.

Det var just af den anledningen, att jag fruktade, att om man utan vidare skrifer under på hvad bankoutskottet här i sista stycket har sagt, skulle man ställa upp svårigheter för inrättande i framtiden af nya riksbanksafdelningskontor. Det är ju alldeles tydligt, att bakom detta bankofullmäktiges uttalande kan man spåra större obegenhet än eljest för att bereda möjlighet för inrättande af nya afdelningskontor. För öfrigt synes det mig, som om det resonemanget är ganska egendomligt, då man ena stunden talar om platser, där affärsverksamheten nått en större utveckling, och sedan säger, att inrättandet af afdelningskontor på dylika platser skulle öka riksbankens förvaltningsutgifter. Det är ju alldeles gifvet, att man i sådant fall äfven måste se till, huruvida icke riksbankens inkomster af dess bankrörelse å platsen i fråga mycket väl täcka de utgifter, som därmed äro förenade. Det är ju i alla fall så, att riksbankens afdelningskontor lämna samtliga en ganska god vinst.

Vidare ber jag att få betona, att resonemanget om nödvändigheten af att se till, att man får låneräntorna i landet så låga som möjligt, icke får förstås så, att man vill rycka riksbanken ur dess nuvarande ställning, ehuru väl jag finner, att riksbanken med de former, hvori den — såsom herr Biesèrt här utvecklade — drifver sin verksamhet, intager en allt för stram och afvisande hållning gentemot det allmänna affärslifvet inom landet. Det är min öfvertygelse, att riksbanken framdeles kommer att ändra denna hållning.

Det förefaller mig alltså, som om nu ifrågavarande passus skulle kunna vara hindrande för ett skyndsamt inrättande af afdelningskontor på affärsplatser, och därför ber jag att få vidhålla min önskan att — såvidt icke några hinder möta därför — det sista stycket i utskottets motivering måtte få utgå.

Herr Henricson: Den föregående talaren nämnde i sitt första anförande, att de enskilda bankerna ha så stor utdelning, och han tyckte förmäna, att det skulle ligga i statens intresse att öppna många afdelningskontor för att i likhet med de enskilda bankerna få en stor vinst. Jag vill gentemot detta invända, att de enskilda bankerna skötas efter helt andra principer än riksbanken. De enskilda bankerna inlåta sig på affärspekulationer, som ibland kunna för dem vara ganska ödesdiga, men ibland åter kunna medföra stor vinst och väsentligt öka utdelningen. Men några dylika spekulationer kunna gifvetvis icke få ingå i riksbankens verksamhet, utan denna är begränsad hufvudsakligast till att reglera penningmarknaden inom landet och att vara en förläggare åt de andra bankerna. Vid sådant förhållande har utskottet ansett det vara riktigast, att man förfar med synnerlig varsamhet härvidlag och endast inrättar nya afdelningskontor på sådana platser, där behofvet cundgängligen kräfver

detsamma. Det är på dessa grunder som utskottet kommit till det slut i frågan som här föreligger, och det är äfven på dessa grunder som jag anhåller att få yrka bifall till utskottets nu förevarande hemställan.

Öfverläggningen var härmed slutad. Sedan herr talmannen tillkännagifvit, att han med afseende å de under diskussionen gjorda yrkandena komme att framställa proposition särskildt angående utskottets hemställan i denna punkt och särskildt beträffande motiveringen, beslöt kammaren efter af herr talmannen gjorda propositioner att bifalla utskottets hemställan samt att godkänna den af utskottet anförda motiveringen.

§ 11.

Härefter föredrogs och godkändes bankoutskottets memorial n:o 8, om användande af bankovinsten för år 1904.

§ 12.

Slutligen föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 22, i anledning af väckt motion om afskaffande af de i § 32 § värnpliktslagen föreskrifna mönstringarna; och yttrade därvid

Herr Enander: Herr talman, mina herrar! Det är mig bekant, att min föreliggande motion om upphörande af i § 32 värnpliktslagen föreskrifna mönstring fått lagutskottets enhälliga bifall — trots möjligen en skymt af missbelåtenhet öfver att jag begärt för litet i motionen. Detta framskymtar äfven, synes mig, af följande passus i utskottets utlåtande (sid 4): »Då härtill kommer, att utskottet icke kunnat undgå att vid granskningen af denna fråga uppmärksamma, hurusom jämväl andra missförhållanden å detta område gjort sig gällande, särskildt hvad angår den dryga kostnaden för inskrifning af värnpliktige å sjömanshus» etc. Jag är nu rädd för att Kungl. Maj:t i proposition till Riksdagen angående denna fråga möjligen också skall kunna komma med *för litet*; och för att icke motiveringen i min motion skall till äfventyrs hafva någon skuld därtill, ber jag att få göra en liten erinran med afseende å innebörden i densamma.

Denna motivering är ett hastverk, som på grund af sin knapphändighet lider af en viss ensidighet och som därför kan vara missvisande ända därhän, att det *endast* skulle vara fråga om afskaffande af de resor, som vederborande betäl för närvarande måste göra i och för de nu ifrågasatt mönstringarna. Dessa resor äro naturligtvis i viss mån blott medel för mönstringandenalets vinnande och kunna därför kanske icke undvåras eller afskaffas, om man vill vinna målet. Och målet lär väl vara att få kända om den mönstringsskyldiges fasta bostad samt yrke — och ingenting annat. Nu är det emellertid i lag medgifvet mönstringsskyldig att få skriftligen anmäla bostad och yrke; och om man nu tänker sig att *alla* mönstringsskyldige

Om anskaffande af de i § 32 § värnpliktslagen föreskrifna mönstringarna.

Om af-
skaffande af
de i 32 §
värnplikts-
lagen före-
skrifna
mönstrin-
garna.
(Forts.)

begagna sig af detta medgifvande och skriftligen fullgöra sin anmälningsskyldighet, hvilket godt kan ske, skulle ju befälets resor blifva ett nonsens.

Jag har i motionen äfven ifrågasatt, huruvida icke de värnpliktiges uppgiftsskyldighet i detta fall är rent af obehöflig och endast förorsakar kostnader och besvär å alla håll utan den ringaste nytta. Jag förstår icke alls, hvartill dessa bostadsuppgifter från de mönstringskyldige egentligen skola tjäna, då mönstringen, det vill här säga adressanmälan, afser den bostad där beväringen är *kyrko-skrifven* och således icke en tillfällig bostad *utom* rullföringsområdet, och då flyttningar till och från församlingen och rullföringsområdet af pastorsämbetet anmälas sista dagen i hvarje månad året rundt förmedelst en s. k. anmälninglista, som skickas in till vederbörande rullföringsområdes expedition. Det förekommer således här helt onödigt en dubbel anmälan i viss mätto.

Därtill kommer, att detta onödiga mångskrifveri medför lika onödiga utgifter för statsverket. För dessa mönstringar får staten vidkännas icke blott stora reseomkostnader m. m. till mönstringsför rättarne, utan äfven kanske ej mindre kostnader för tryckning af mönstringskungörelserna, för annonser i tidningarna och för den portofrihet, som beväring åtnjuter i och för insändandet af mönstringsanmälan. Det är icke små summor, som det här gäller, utan tiotusentals kronor, och dessa utgifter skulle fortfarande stå kvar, om man nöjde sig med att endast bortskaffa de här omtalade resorna.

Borttagandet af denna mönstring skall vidare säkerligen medföra aflägsnandet af ett af de väsentligaste hindren för värnpliktsbestämmelsernas popularisering, ty visset är, att böter äro för allmogemannen i hög grad förhatliga.

Med uttalande af den förhoppning, att regeringen i sammanhang med föreliggande fråga tager under ompröfning, huruvida icke jämväl inskrifningsproceduren för de värnpliktige skulle kunna förenklas och göras billigare, instämmer jag med tacksamhet i utskottets hemställan.

Herr Hammarskjöld: Herr talman, mina herrar! Jag har icke begärt ordet i afsikt att på något sätt opponera mig mot utskottets nu förevarande hemställan, i hvilken jag tvärtom till alla delar instämmer, men jag har trott mig kunna begagna tillfället, då här är tal om värnpliktiges inskrifning och mönstring, för att påpeka ett förhållande, som enligt min mening väl tarfvar rättelse.

Det gäller sådana fall, då värnpliktige dömas till fängelse för uteblifvande från inskrifningsförrättning. Det vare långt ifrån mig att på något vis vilja införa någon sorts slapphet i det hänseendet. Jag inser mycket väl, att det är af högsta vikt, att noggrannhet i detta afseende iakttages. Men jag undrar dock, om icke äfven med iakttagande af noggrannhet litet mera mänsklighet skulle kunna få göra sig gällande. Jag föranledes till denna anmärkning af någonting, som uti fängvårdsstyrelsens underdåniga berättelse för år 1903 anförts af fängelspredikanten i Karlskrona. Jag ber att därom få uppläsa blott en kort bit: »Men är det ett glädjande faktum, att få

eller inga beväringmän af nu antydda kategori behöft hitförpassas på grund af kollision med krigslagen, så har likvist fängelset rätt mycket under året frekventerats af värnpliktskyldige, både verkligt och förmenta sådana. Bland bötesfångarne är det nämligen icke mindre än 61 unga män, som här aftjänt böter, ådömda för förseelser mot värnpliktslagen, d. v. s. för utevaro antingen vid inskrifningsförrättning eller vid mönstring. Två synnerligen anmärkningsvärda fall ha förekommit här under året. En några och tjugu års man, hvilken, såsom behäftad med obotlig lungсот blifvit utskrifven från härvarande lasarett, hade icke kunnat inställa sig vid inskrifningsförrättning. Han icke blott dömes till böter för utevaro vid denna förrättning, utan han inforslas också till fängelset för att aftjäna dessa böter, något som han också kunde, enär han, ehuru befinnande sig i det sista lungotsstadiet, dock öfverlefde den korta fängelsetiden. En annan ung man, som från barndomen varit lam i båda benen och som endast med stor svårighet kan släpa sig fram med tillhjälp af tvänne kryckor, har här aftjänt böter, äfvenledes ådömda för utevaro vid inskrifningsförrättning.»

Mina herrar! Är det verkligen omöjligt för vederbörande, som ha att göra med inskrifningsförrättningarna och med tillämpning af lagen, är det omöjligt för dem, säger jag, att kunna iakttaga någon urskilning, så att icke sådana fall som de här relaterade behöfva ifrågakomma?

Samma fängelsepredikant omnämner i det följande ett annat fall, där en sjöman, som hade varit ute på resa, afmönstrades på vestkusten — jag tror det var i Uddevalla — några dagar efter det beväringkontingenten afgått till Karlskrona. Han inställde sig hos vederbörande i hemorten och frågade, huru han skulle bära sig åt, och han fick till svar: nu är det för sent för i år att fullgöra värnplikten. I tro på den utsagon vidtog han ej några åtgärder, och inom kort blef han häktad, belagd med handbojor och förd med fängeskjuts till Karlskrona.

Det är väl dock af högsta vikt, att hela vårt folk får bibehålla tillgifvenhet och förtroende för vår nu gällande härordning, och att icke genom sådana omständigheter, som här nu blifvit framdragna, hat och bitterhet framkallas. Men då är det också af yttersta vikt, att någonting göres för att förekomma sådana händelser.

Jag kan naturligtvis vid detta tillfälle icke alls framställa något yrkande; — det kan ju icke komma i fråga. Men jag har icke kunnat underlåta att uttala hvad jag hade på hjärtat, för att, om möjligt, Kungl. Maj:t måtte vidtaga sådana åtgärder, att dylika upprörande tilldragelser icke måtte behöfva upprepas, och att vederbörande kronobetjäning och öfriga personer, som hafva lagens tillämpning om hand, måtte tillhållas att förfara med mera mänsklighet.

I detta anförande instämde herrar *Hjärne, Ödman, Zetterstrand, Waldenström, Olsson* i See, *Ström* i Transrand, *Emthén, Andersson* i Baggböle, *Enander, Zimdahl, Janson* i Bråten, *Forsberg, Forssell, Anderson* i Husselbol, *Jansson* i Edsbäcken, *Sandin, Berggren, Matsson, Broström, Hammarström, Brodin, Ericsson* i Vallsta, *Johnsson*

Om af-
scaffande af
de i 32 §
värnplikts-
lagen före-
skrifna
mönstring-
garna.
(Forts.)

Om af-
skaffande af
de i § 2 §
värnplikts-
lagen före-
skrifna
mönstrin-
garna.
(forts.)

i Bollnäs, *Nydal, Åkerlind, Hansson, Olsson* i Älfaldalsåsen, *Ersson, Biesèrt, Johansson* i Stora Mellby, *Wallentin, Berg* i Stockholm, *Reuterskiöld, Mallmin, Höök, Sjöberg, Hazén, Danielsson, Jonsson* i Hökhult, *Carlsson* i Norra Smedstorp, *Sterner, Moll, Sandquist, Magnusson* i Tumhult, *Lindvall, Persson* i Hult, *Petersson* i Snällebo, *Trapp, Larsson* i Lund, *Jönsson* i Färeköp, *Svensson* i Olseröd, *Carlheim-Gyllensköld, von Krusenstjerna, Branting och Lund*.

Herr Natt och Dag: Herr talman, mina herrar! Jag vill med mitt anförande icke på minsta sätt draga i tvifvelsmål riktigheten af hvad den siste ärade talaren framhöll. Tvärtom önskar jag, att alla sådana missgrepp måtte blifva förhindrade genom vederbörliga bestämmelser.

Däremot skall jag anhålla att få lämna en upplysning.

Ansvarret för att så olyckligt skedde med de omnämnda två sjuklingarne, drabbar icke uteslutande inskrifningsnämnden. Denna kunde nämligen icke veta, att de åsyftade personerna voro oförmögna att inställa sig. Det är att beklaga, att kunskapen om innehållet i vår värnpliktslag icke trängt ned bland folket, så att de båda sjuklingarne hade förstått att insända sina sjukbetyg och därigenom styrka sitt laga förfall. Om de gjort detta, skulle de antagligen med detsamma hafva blifvit förklarade oförmögna till krigstjänst.

I öfrigt instämmer jag, herr talman, med herr Hammarskjöld.

Vidare anfördes ej. Hvad utskottet hemställt bifölls.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtande och memorial:

n:o 8, angående regleringen af utgifterna under riksstatens sjunde hufvudtitel, innefattande anslagen till finansdepartementet;

n:o 21, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter änkan Brita Maria Esai-dotter Barba från Vitsaniemi;

n:o 22, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående efterskänkande af kronans rätt till danaarf efter förre soldaten Anders Takts vid Solbacken änka Charlotta Anderadotter;

n:o 23, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af lotten litt. F af den s. k. Hospitalsgården i Lunds landsförsamling af Malmöhus län;

n:o 24, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af två till förra härads höfdingbostället Lundby n:is 6, 8 och 13 i Skaraborgs län hörande utskiften;

n:o 25, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af en till indragna militiebostället Husby n:is 2 och 3 i Stockholms län hörande lägenhet;

n:o 26, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af sex kronan tillhöriga holmar utanför Fjällbacka i Kville socken af Göteborgs och Bohus län;

n:o 27, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af förra hofstallängarna Gorsingeholm n:is 1 och 2 samt Stubbängen n:o 1 i Södermanlands län;

n:o 28, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående underhållet för framtiden af den s. k. Långebron öfver Helgeån vid Kristianstad i Kristianstads län;

n:o 29, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af ett till förra kronofogdebostället Höja n:o 8 i Kristianstads län hörande utskifte;

n:o 30, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af två till kronoparken Tönnersjöheden i Hallands län hörande inägoområden;

n:o 31, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af den kronan tillkommande jordägareandel i grufva;

n:o 32, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtelse af rätt till bearbetande af marmorfyndigheter å kronojord; och

n:o 33, i anledning af kamrarnas skiljaktiga beslut i vissa frågor rörande anslag under riksstatens sjätte hufvudtitel; samt

laguskottets utlåtande n:o 25, i anledning af väckt motion om omarbetning af gällande bestämmelser i fråga om bötesstraffet.

§ 15.

Herr *O. A. Brodin* afgaf en motion, n:r 220, om ändring af 14 och 26 §§ riksdagsordningen.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

§ 16.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>C. A. Danielsson</i>	under 5 dagar fr. o. m. den 6 mars,
» <i>C. G. Johansson</i> i Aflösa	» 8 » » 8 »
» <i>S. O. Nylander</i>	» 5 » » 6 »
» <i>P. A. Bengtsson</i> i Borås	» 4 » » 7 »
» <i>C. H. Wallentin</i>	» 11 » » 6 »
» <i>N. Svensson</i> i Olseröd	» 10 » » 6 »
» <i>G. B. Hellman</i>	» 10 » » 6 »
» <i>C. F. K. Killander</i>	» 3 » » 6 »
» <i>N. Persson</i> i Malmö	» 3 » » 6 »
och » <i>K. F. G. Almqvist</i>	under den 6 mars.

Härefter åtskildes kammarens ledamöter kl. 12,44 e. m.

In fidem

Herman Palmgren.